

הוועדה לתכנון ולתקצוב | Planning & Budgeting Committee

דו"ח הוועדה להערכת איכות של תכניות הלימודים להכשרת עובדי הוראה בגיל הרך במכללות לחינוך

המכללה האקדמית לחינוך "תלפיות"

2017

תשע"ז

תוכן העניינים

פרק 1 : רקע.....3

פרק 2 : תהליכי העבודה של הוועדה.....4

פרק 3 : הערכת האיכות של תכנית הלימודים להכשרת עובדי חינוך בגיל
הרך במכללה האקדמית לחינוך "תלפיות".....5

פרק 4 : סיכום המלצות.....10

נספחים:

נספח 1 : כתב המינוי של הוועדה

נספח 2 : סדר יום הביקור

פרק 1 : רקע

המועצה להשכלה גבוה (מל"ג), החליטה להעריך את תכניות הלימודים להכשרת עובדי הוראה בשנת הלימודים תשע"ו-תשע"ז. בהתאם להחלטה זו, מינתה המועצה להשכלה גבוהה את הוועדה להערכת איכות של התחום בהרכב הבא :

- פרופ' דורית ארם, בית הספר לחינוך, אוני' תל-אביב, יו"ר.
- פרופ' צ'ארלס גרינבאום (אמריטוס), המחלקה לפסיכולוגיה, האוני' העברית.
- ד"ר יאיר זיו, הפקולטה לחינוך, החוג לייעוץ והתפתחות האדם, אוני' חיפה.
- פרופ' מרגלית זיו,¹ תכנית הוראה ולמידה, מכללת אלקאסמי.
- פרופ' יעקב יבלון, בית הספר לחינוך, אוניברסיטת בר-אילן.
- פרופ' מרים מבורך², מכון מופ"ת.
- ד"ר אביבה סברדלוב³, מכללת שאנן.
- פרופ' מיכל פרלמן, המחלקה להתפתחות האדם ופסיכולוגיה יישומית, אוני' טורונטו.

הגב' תמר מעגן-אפרתי והגב' ענבל חזקאל-גורדון ריכזו את עבודת הוועדה מטעם המועצה להשכלה גבוהה.

במסגרת עבודתה הוועדה התבקשה⁴ :

1. לבחון את דוחות ההערכה העצמית שהוגשו על ידי המוסדות המקיימים תכניות לימודים להכשרת עובדי הוראה בתחום הגיל הרך ולקיים ביקורים במוסדות אלה.
2. להגיש למל"ג דו"ח פרטני עבור כל אחת מתכניות הלימודים הכולל את ממצאי הוועדה והמלצותיה.
3. להגיש למל"ג דו"ח כללי הכולל הערות רוחביות בנוגע לתחום המוערך ולמקומו במערכת ההשכלה הגבוהה ובישראל בכלל.

תהליך ההערכה כולו התבצע בהתאם להנחיות המל"ג לכתובת דו"ח הערכה עצמית במכללות לחינוך מיולי 2015.

¹ בהתאם למדיניות המל"ג, לשם הימנעות מניגוד עניינים, פרופ' מרגלית זיו לא השתתפה בהערכת תכנית הלימודים במכללת אלקאסמי.

² בהתאם למדיניות המל"ג, לשם הימנעות מניגוד עניינים, פרופ' מרים מבורך לא השתתפה בהערכת תכנית הלימודים במכללת לוינסקי ובמכללת תלפיות.

³ בהתאם למדיניות המל"ג, לשם הימנעות מניגוד עניינים, פרופ' אביבה סברדלוב לא השתתפה בהערכת תכנית הלימודים במכללת שאנן

⁴ כתב המינוי של הוועדה מצורף בנפסח מס' 1 לדו"ח זה

פרק 2 : תהליכי העבודה של הוועדה

הוועדה קיימה את ביקוריה בכל המוסדות העוברים הערכת איכות בתחום הוראת הגיל הרך במהלך חודש נובמבר 2016. טרם הביקורים קיימה הוועדה ישיבת הכנה במסגרתה דנה בנושאים עקרוניים הנוגעים למערכת ההשכלה הגבוהה בישראל, לפעילות הערכת האיכות בכלל ולתכניות להכשרת עובדי הוראה לגיל הרך בפרט.

במסגרת פעילותה ביקרה הוועדה במוסדות הבאים :

מכללת לוינסקי, מכללת סמינר הקיבוצים, מכללת תלפיות, מכללת אורות ישראל, מכללת בית ברל, המכללה ירושלים, מכללת אמונה-אפרתה, מכללת שאנן, המכללה הערבית בחיפה, מכללת סכנין, מכללת אוהלו, מכללת אורנים, מכללת גורדון, מכללת אלקאסמי, מכללת דוד ילין, מכללת אחוה, מכללת גבעת וושינגטון, מכללת חמדת הדרום ומכללת קיי.

במהלך הביקורים נפגשה הוועדה עם בעלי תפקידים בהנהלת המוסדות ובהנהלת התכניות, נפגשה עם אנשי סגל, סטודנטים ובוגרים.

דו"ח זה עוסק במסלול לחינוך לגיל הרך במסגרת המכללה האקדמית לחינוך "תלפיות". ביקור המוסד במכללה התקיים ב-14 בנובמבר 2016.

סדר היום של הביקור מצורף בנספח 2 לדו"ח זה.

בביקור זה השתתפו מבין חברי הוועדה: פרופ' צ'ארלס גרינבאום, פרופ' מרגלית זיו ופרופ' דורית ארם.

הוועדה מודה להנהלה הבכירה במוסד ולמסלול לגיל הרך על דו"ח ההערכה העצמית ועל קבלת הפנים והאירוח האדיב בעת יום הביקור של נציגי הוועדה במוסד.

פרק 3 : הערכת האיכות של תכנית הלימודים להכשרת עובדי חינוך בגיל הרך המכללה האקדמית לחינוך "תלפיות"

דו"ח זה מתייחס למצב שהיה קיים בעת ביקור הוועדה במוסדות השונים ואינו מתייחס לשינויים שחלו מאז. הדו"ח מתעד את המסקנות שאליהן הגיעה ועדת הערכת האיכות על סמך המסמכים שקיבלה מהמוסדות, מידע שהתווסף במהלך השיחות במוסדות, דיונים והבחנות של הוועדה ומידע זמין לוועדה.

הדו"ח כתוב בלשון נקבה אך מתייחס לשני המינים כאחד.

פרק 1: הנהלה

חזון המכללה הוא להכשיר נשות חינוך איכותיות, תוך שימת דגש על עיצוב אישיותן של גנות וכישוריהן המקצועיים המעשיים. הנהלת המכללה והצוות המוביל את תכנית הגיל הרך מייחסים חשיבות ליצירת אוירה חמה ופתוחה בתוך הסגל ובקשר עם הסטודנטיות. צוות הנהלה זמין לסגל ולסטודנטיות לצורך היועצות בנושאים שונים. אכן, האווירה הנעימה בין אנשי הסגל, והקשרים החמים בין הסגל לסטודנטיות בלטו לאורך הביקור. הנהלת המכללה חותרת לאפשר פלורליזם שבא לידי ביטוי בגיוון של הסטודנטיות מבחינת הרקע הדתי וכן בהשתלבותן של סטודנטיות חילוניות בלימודים במכללה.

בחזון המכללה מודגשת חשיבות הכשרה מעשית רחבה. תפיסה זו באה לידי ביטוי, בין היתר, בכך שמאפשרים לסטודנטיות במסלול הגיל הרך הרחבת ההסמכה לכיתות א'-ב' ולחינוך המיוחד ללא תשלום נוסף. יש למכללה קשר הדוק עם משרד החינוך ועם הפיקוח על החינוך הממלכתי-דתי. המכללה מכירה בחשיבות הגיל הרך לחיים, ומכאן - מרכזיותו של הגיל הרך במכללה. ביטוי חשוב לכך הוא פתיחת תכנית ראשונה לתואר שני במכללה (M.Ed) בגיל הרך⁵. לראשת המסלול אחריות על גיבוש ומימוש של מטרות ויעדי המסלול וכן על התמודדות עם האתגרים והקשיים. בהתאם לחזון המכללה השם דגש רב על ההיבט המעשי בהכשרת הגנות, גם המטרות והיעדים של המסלול מתמקדים בהיבטים אלה ומושם פחות דגש על קידום ידע תיאורטי ומחקרי של הסטודנטיות. ההנהלה מודעת לחשיבות גיוס סגל חוקר ומציינת שהמכללה מנסה לגייס מרצים בעלי תואר שלישי המתמקדים בגיל הרך אך מציינת את הקושי שבמימוש יעד זה.

המלצות הכרחיות

- על ההנהלה לדאוג לשילוב סגל חוקר בגיל הרך ולעודד את סגל המסלול הקיים לחקור.
- להגדיל את התמיכה במחקר של חברי סגל הגיל הרך, הן בתקציבי מחקר והן בתנאים הנדרשים לצורך ביצוע מחקר (לדוגמה, שעות ייעודיות למחקר, ליווי חוקרים מתחילים על ידי חוקרים מנוסים).
- לצד הפן המעשי הבולט בהכשרה יש להתייחס הן במטרות ההכשרה והן בתכנית הלימודים במסלול לרובד התיאורטי והמחקרי.

המלצות רצויות

- מומלץ שהנהלת המכללה תכלול חוקרים שיובילו את קידום התחום במכללה.
- הנהלת המכללה קשורה מאוד למשרד החינוך. שיתוף הפעולה מעולה אך רצוי ליצור גם נפרדות מסוימת מהמשרד כדי שלמסלול יהיו יותר חזון ויעדים עצמאיים.

⁵ נכון לכתיבת הדו"ח הותר אישור פרסום והרשמה לתכנית החדשה אולם עדיין לא קיבלה הכרה של המל"ג. גילוי נאות, פרופ' מרים מבורך חברת הוועדה נבחרה להיות ראשת התכנית ולכן לא השתתפה בביקור או בהכנת הדו"ח.

פרק 2: סגל ההוראה

מרצים רבים במסלול הגיל הרך אינם בעלי תואר שלישי. בעת בחירת מרצים חדשים ההנהלה משתדלת לקבל בעלי תואר שלישי. האווירה נעימה למרצים. הם ציינו שיש להם חופש אקדמי והם מרוצים מהחום שהמכללה משדרת. נוח להם עם אנשי הסמכות במכללה. התרשמנו כי בין המדריכות הפדגוגיות יש קשר הדוק, אולם בין המרצים הדיסציפלינאריים יש פחות קשר. המרצים הדיסציפלינאריים מלמדים בחלקיות משרה. הם פחות מחויבים למסגרת ופחות מתמצאים בתחום הגיל הרך בכלל והחינוך בגיל הרך בפרט. חלק מהסגל הם מרצים שמלמדים במכללות שונות. המרצים שמלמדים הרבה שעות במסלול מתקשים לחקור בין היתר בגלל עומס ההוראה.

המלצות הכרחיות

- לגייס סגל בעלי תואר שלישי בגיל הרך.
- לדאוג במסגרת המכללה לתת למרצים דיסציפלינאריים הכשרה מובנית ומתוגמלת בנושא הגיל הרך.
- לבסס חברי סגל ליבתי (מרצים בתחום הגיל הרך ומרצים דיסציפלינאריים) אשר מקדישים את מירב זמנם לעבודה במכללה.
- לדאוג למיסוד והעמקת הקשר בין סגל הגיל הרך למרצים הדיסציפלינאריים.

המלצות רצויות

- כדאי לשקול יצירת נוהל מסודר של הפחתת שעות הוראה למרצים חדשים הנקלטים במכללה.

פרק 3: תכנית לימודים

תכנית הלימודים מבוססת במידה רבה על תכניות הלימודים של משרד החינוך. הנהלת המכללה גאה בהתאמה של תכנית הלימודים לדרישות משרד החינוך. כאמור, המכללה מדגישה את חשיבות ההכשרה המעשית בתכנית ההוראה. הסטודנטיות מחויבות לקורסי יהדות. ראוי לציין שקורסי היהדות מותאמים לידע הקודם של הסטודנטיות (סטודנטיות חילוניות לומדות קורסים עם דרישות שונות מהסטודנטיות שלמדו במסגרות דתיות). מעבר לכך, מי שמרחיבה את התעודה לחינוך מיוחד, לומדת 16 שעות נוספות. כ-40% מהסטודנטיות מרחיבות ללימודי חינוך מיוחד. משיחות שקיימנו עימן למדנו על עומס קורסים ועל כך שהקורסים הדיסציפלינאריים נלמדים בכיתות קטנות (פיזית) עם מספר רב של תלמידים.

בתכנית הלימודים יש התייחסות להתפתחות ילדים בגיל לידה עד שלוש. כלל הסטודנטיות מחויבות למספר קורסים המתייחסים לצרכים מיוחדים של ילדים: שילוב ילד עם צרכים מיוחדים, בעיות משמעת, לקויות למידה. חסרים קורסים בנושא התפתחות רגשית חברתית, עבודה עם הורים, ניהול גן וניהול מסגרות חינוכיות לידה עד שלוש. הוועדה ערה לכך שייתכן שנושאים אלה זוכים להתייחסות במסגרת קורסים אחרים אך מתוך ראיית חשיבותם רואה צורך לתת להם תשומת לב במסגרת קורסים ייעודיים. הזיקה בין תכנית הלימודים לעבודה המעשית בגן באה לידי ביטוי בקורסים שהם אינטר-דיסציפלינאריים, כגון: שימוש בתיאטרון בובות בגן, ומוסיקה בגן הילדים.

קיימת במכללה מודעת לחשיבות האינטגרציה בין תחומי הדעת השונים – פעמיים בשנה ראשת המסלול נפגשת עם המרצים כדי לוודא שהרצאותיהם מתייחסות לגיל הרך. עם זאת, נושא זה טעון שיפור. ראשת המסלול מחלקת לכל המרצים את הסילבוסים כדי לשפר תיאום בין הקורסים, אך ערה לכך שעדין אין תיאום מספק. למדנו מהסטודנטיות על חפיפה בין תכנים של קורסים ועל כך שלעתים קורס מתקדם הנשען על תוכן בסיסי נלמד לפני הקורס הבסיסי. ההתייחסות למחקר מועטה. הקורסים בשיטות מחקר מקוונים. נשאלת השאלה האם אלה הקורסים המתאימים ללמידה מקוונת?, במיוחד לאור הרקע של הסטודנטיות ונתוני הקבלה. לרוב הסטודנטיות הקריאה באנגלית קשה ומגבילה את יכולת חיפוש המידע וקריאת מאמרים. בכל סמינריון יש שני מפגשים עם הספרניות להנחיה בנושא של חיפוש במאגרי מידע. הסטודנטיות מקבלות סיוע בביצוע העיבודים הסטטיסטיים. לנוכח שונות גדולה שגילו בין סמינריונים, נעשה תהליך באמצעות ועדה להאחדת קריטריונים ומדדים.

המלצות הכרחיות

- לדאוג ליצירת תיאום בין תכני הקורסים ומניעת חזרתיות של תכנים.
- ליצור רצף מתאים בין הקורסים (לדוגמה, שיטות מחקר לפני סמינריון).
- להקטין את מספר הסטודנטיות בכיתות בקורסים הדיסציפלינאריים.
- להוסיף קורסים או לחלופין לדאוג שהתכנים הבאים יקבלו מענה בקורסים קיימים: התפתחות רגשית חברתית, עבודה עם הורים, ניהול גן וניהול מסגרות חינוכיות לידה עד שלוש.
- לדאוג לחיזוק הידע של הסטודנטיות בקריאת מחקר וחיפוש מידע עדכני.
- לוודא שהמקורות בסילבוסים עדכניים.
- לדאוג לכך שהלימודים הדיסציפלינאריים יהיו מותאמים לגן.

המלצות רצויות

- במסגרת התיאום בין הקורסים העיוניים להתנסות המעשית, יש לשלב בקורסים התיאורטיים נושאים שעולים כמרכזיים בהתנסות המעשית כמו קשר עם הורים, התפתחות רגשית-חברתית, ילדים ומשפחות מרקע מגוון (כולל ילדים ממיצב חברתי-כלכלי נמוך, ילדים בסיכון).
- לדאוג לכך שהלימודים יפרשו בפני הסטודנטיות יריעה רחבה של נושאים, גישות ומחקרים בגיל הרך מעבר לאלה שמוצגים בתכנית הלימודים של משרד החינוך.

פרק 4: הכשרה מעשית

הציר המרכזי של המכללה הוא ההכשרה המעשית, עליה אחראי צוות המדריכות הפדגוגיות. עובדה זו ידועה ומקבלת חיזוק מההנהלה, הסגל והסטודנטים. ההנהלה מתייחסת למכללה כאל ספק כוח אדם של משרד החינוך, והאוריינטציה מאוד מכוונת עשייה בהתאם לגישה של משרד החינוך. ההדרכה שמקבלות הסטודנטיות אינטנסיבית וזוהי נקודת חוזק של המסלול. מספר הסטודנטיות בכל קבוצת הדרכה - 8-12 והמדריכות רואות את הסטודנטיות מספר רב של פעמים בסמסטר (לא פחות מחמש). ההתנסות מתקיימת במהלך שלוש השנים. בשנה א' הסטודנטיות נפגשות עם תינוקות ופעוטות. הן עורכות תצפיות במהלך סמסטר אחד במעונות יום (3 שעות שבועיות). בשנים ב' וג' הן מתנסות יום בשבוע (6 שעות) בגני ילדים. בשנה ג' הסטודנטיות אף נוכחות

בגן בשלושת הימים הראשונים של שנת הלימודים. ההתנסות מתקיימת ברובה בדגם המסורתי, אך קיימת גם התנסות בדגם של PDS וכן "אקדמיה-כיתה" המותאמת לגן (לראשונה בשנת תשע"ז). סטודנטיות בשנים ב' וג' המרחיבות את הסמכתן לחינוך מיוחד או להוראה בא'-ב' מתנסות במהלך שנה ג' יום שבו נוסף במסגרת האחרת (מסגרות של חינוך מיוחד או כיתות א'-ב'). הסטודנטיות פוגשות במהלך ההתנסות ילדים בחינוך הממלכתי דתי מרקע מגוון מבחינת רקע חברתי, כלכלי ומבחינה דתית, ולעיתים רחוקות הן גם מתנסות עם ילדים מהחינוך הממלכתי.

המדריכות הפדגוגיות הן מנהלות גן בפועל ורואות זאת כיתרון חשוב בעבודתן. גם הסטודנטיות והבוגרות מציגות את החשיבות של היות המדריכות גנות בפועל. המדריכות נפגשות כצוות הדרכה פעם בכשלושה שבועות ביחד עם ראשת המסלול. אחד הנושאים המרכזיים שעולה לדיון הוא התקדמות של סטודנטיות ודילמות לגבי סטודנטיות מתקשות. הקשר של המדריכות עם המרצות המקצועיות פחות הדוק. המדריכות נמצאות בקשר הדוק עם מפקחות של משרד החינוך. מפקחות ממשרד החינוך מגיעות למכללה ומדריכות את הסטודנטיות ומכוונות אותן לעבודה. בתיאור ההתנסות המעשית והערכתה בולט הצד הדידקטי-הוראתי. הסטודנטיות מוערכות בעיקר על הכנה וביצוע של מערכי נושא ומערכי שיעור והן פחות מכירות התנהלות חופשית במסגרת.

המלצות הכרחיות

- לדאוג לכך שבמסגרת ההתנסות ובהערכת הסטודנטיות יבואו לידי ביטוי גם היבטים ייחודיים של עולם הגן מעבר להוראה (לדוגמה, משחק בין ילדים, פעילות חופשית בחצר, קשר עם הורים, התמודדות עם עימותים בין ילדים).
- לחשוף את הסטודנטיות למגוון גישות חינוכיות לגיל הרך (מעבר לגישות המקובלות במשרד החינוך).

פרק 5: סטודנטיות ובוגרות

ההנהלה מדגישה שבבחירת הסטודנטים הדגש הוא על האישי וההתאמה המקצועית ופחות על הכישורים האקדמיים ומתגאה בהטרוגניות שבה. חלק גדול מהסטודנטיות באות אחרי שירות לאומי בגיל הרך, וכשליש מהסטודנטיות חילוניות. כל המועמדות עוברות ראיון אישי אצל ראש המכללה והדיקאנית. הסטודנטיות לא משלמות על הרחבת הלימודים לחינוך מיוחד וא'-ב'. רוב הסטודנטיות ציינו לחיוב את הקשר עם המרצים, המדריכות הפדגוגיות וההנהלה. כאשר הסטודנטיות יוצאות לעבודה יש קבוצת ווטסאפ עם המדריכות. המדריכות תומכות בבוגרות בעבודה שלהן. הסטודנטיות והבוגרות מרוצות מהמכללה ויחד עם זה מציינות את העומס ואת החזרתיות בין קורסים.

חשוב להערכתנו לציין שתנאי הקבלה האקדמיים למסלול יחסית נמוכים. המרצים ציינו שלחלק מהסטודנטיות קשיים בתחום הלמידה וידע בסיסי נמוך. הסטודנטיות באות עם רצון טוב, אך צריך לסייע להן בלימודים ולהשלים וללמד אותן ידע בסיסי. נוצר מצב שהסטודנטיות מכתבות במידת מה את רמת הלימודים. דיקאנית הסטודנטיות נמצאת בקשר עם סטודנטיות מתקשות והמכללה מצמידה לסטודנטיות אלה סטודנטית עם הישגים אקדמיים גבוהים שתלווה אותה.

בנוסף, יש עומס בכיתות והסטודנטיות לומדות מהבוקר עד הערב מספר רב של קורסים. בחלק משמעותי מהקורסים יש מספר גדול של סטודנטיות – 50+. והמספר הגדול של הסטודנטיות מקשה על עבודת המרצים. קשה להם להגיע אל הסטודנטיות ולדרוש מהן תפוקות. רוב הסטודנטיות רוצות להיות גנות. חלק עובדות עם פעוטות, אך הן מעדיפות להשתלב במערכת החינוך הפורמאלית.

המלצות הכרחיות

- חייבים לקבוע רף כניסה שמתאים ללימודים גבוהים. אם משאירים רף נמוך אז יש הכרח ללמד ברמה המאוד מעשית וקשה ללמד ברמה אקדמית גבוהה ו/או לדרוש מהסטודנטיות תוצרים אקדמיים גבוהים.

המלצות רצויות

- כדאי לערוך מעקב שיטתי אחרי בוגרי ובוגרות התכניות, ולקשור אותם למכללה באמצעות השתלמויות וכינוסים. מעקב זה יכול גם אסוף נתונים על העסקת בוגר.

פרק 6: תשתיות

המכללה ממוקמת בלב שכונת ג'סי כהן בחולון במבנה שהיה תיכון ועבר הסבה. המכללה מזמינה, ירוקה ויפה. יש לסטודנטיות אזורים בהם הן יכולות לשבת בנחת. החדרים מאובזרים היטב מבחינה טכנולוגית. בנוסף לחדר מרצים יש למרצים אזור בחצר המיועד להם. עם זאת, אין למרצים חדרים לפגוש את הסטודנטיות והסטודנטיות התלוננו על צפיפות רבה בכיתות הלימוד. בכיתות רגילות (כיתת לימוד של תיכון) נכנסות לשיעור 50-60 סטודנטיות. יש לחץ בכיתה ורעש. חדרי ההוראה קטנים יחסית והקורסים בכיתות עמוסים (45-40 סטודנטיות).

ראוי לציין שהמכללה מעורבת בעשייה למען השכונה והסטודנטיות פועלות בשכונת ג'סי כהן. הסטודנטיות מכינות פעילויות, חוגים, ועזרה אישית לילדי השכונה. הנהלת המכללה מציעה להקים גן ניסויי בצמוד למכללה.

המלצות הכרחיות

- התאמת מספר הסטודנטים לגודל הכיתה.

המלצות רצויות

- הקמת מסגרת גנית בצמוד למכללה.
- ליצור מרחבי עבודה אישיים למרצים ולמדריכים הפדגוגיים.

פרק 7: איכות ההוראה והלמידה

התרשמנו שתכנית הלימודים כוללת הרבה קורסים סמסטריאליים שדורשים תוצרים. בעקבות תהליך ההערכה, ראשת המסלול מתכננת לבדוק יותר ביסודיות את הסילבוסים ואת ההלימה בין מטרות הקורס ועבודת הסיכום. לנוכח שונות גדולה שראשת המסלול ראתה בין סמינריונים, נעשה תהליך באמצעות ועדה להאחדת קריטריונים ומדדים. הסטודנטיות מוערכות באמצעות בחינות (לרוב מבחנים פתוחים) בכ- 2/3 מהקורסים. בדיווח לוועדה נכתב על ידי המכללה שלאחרונה נדרשו המרצים לכתוב מחוון לבחינות. הוועדה מברכת על תוספת זו (אנחנו לא ראינו את המחווים). ברצוננו להסב את תשומת לב ההנהלה וראשת התכנית לאופי התפלגות ציוני הסטודנטיות. בעצם, רק ל-20% מהסטודנטיות יש ציון ממוצע נמוך מ-85. כמעט מחצית מהסטודנטיות (47%) מסיימות את לימודיהן עם ממוצע מעל 89. אנו חוששים מכך שהתפלגות זו מעידה על אינפלציה של ציונים. האמנם כל הסטודנטיות מצטיינות? הייתכן שהבחינות לא ממש מאתגרות אותן? מעניין להיווכח שגם ברוב הסמינריונים הציונים מאוד גבוהים. לדברי הסטודנטיות העבודה המעשית דורשת בעיקר

הכנת מערכי שיעור. אם אכן זה המצב, יש מקום לחשוב באופן רחב יותר על הערכת ההתנסות ולהעריך מגוון התנהגויות של הסטודנטית במקום ההתנסות.

המלצות רצויות

- לדאוג לאיזון בעומס העבודות והמבחנים המוטל על הסטודנטיות בין הסמסטרים השונים.
- להפחית עומס שיעורים ולהעמיק בדרישות לגבי איכות תוצרי הלמידה.
- לדאוג להערכה מגוונת של הקורסים וההתנסות.

פרק 8: מחקר

יחס ההנהלה: במכללה בולט החוסר בתחום המחקר. המכללה באופן כללי מדגישה את ההיבט המעשי ההוראתי וברור שבתוך מסלול הגיל הרך היבט זה הוא החשוב. המרצים שמלמדים הרבה שעות במסלול מתקשים לחקור, בין היתר בגלל עומס ההוראה. מרצים רבים עובדים במספר מכללות ולכן גם פחות מחויבים דווקא למכללת תלפיות. המכללה מעודדת את המרצים בגיל הרך לחקור אך אין דרישה חד משמעית למחקר. המכללה מעדכנת את המרצים לגבי כנסים ומעודדת השתתפות הסגל בכנסים. המכללה אף יוזמת ערבי השקה לספרים שמרצים מהמכללה כותבים ומשתדלת לקיים ימי עיון מחקריים. עם זאת אין מענקי מחקר במכללה וגם לא השתתפות בנסיעות לכנסים מחקריים. אין למרצים גישה לחלק ממאגרי המידע והספרים אלקטרוניים החשובים למחקר בגיל הרך.

מרצים: לא התרשמנו שהמרצים במסלול הגיל הרך מעורים ומתעניינים במחקר; המדריכות הפדגוגיות קשורות היטב לשדה העשייה (כאמור רובן גננות בפועל) והן פחות מתעניינות במחקר. חלק מהמרצים בתחומי הדעת השונים חוקרים. הרשים אותנו לקרוא בקורות החיים של המרצים הדיסציפלינאריים פרסומים, דוחות וההצגה בכנסים. המחקרים ברובם המכריע אינם קשורים לגיל הרך. החוקרים האלה חוקרים ומפרסמים בזמנם החופשי ללא קשר למכללה.

סטודנטים: יש לסטודנטים קורסים בסיסיים בשיטת מחקר והם עושים סמינריונים אבל בשיח עם המרצים ועם הסטודנטים עלה הצורך לחזק את כישורי הקריאה והכתיבה האקדמיים שלהם. בולטת הגישה של הסטודנטים שמתמקדת בשדה ופחות רואה את חשיבות המחקר. לסטודנטיות אין אוריינטציה ואין כלים להבין מחקר. בסילבוסים התרשמנו מעומס מקורות - רובם מספרי מבוא. הסטודנטיות צריכות לקרוא הרבה מאוד משיעור לשיעור אבל המקורות ברובם אינם מחקריים. משיח עם הסטודנטים התרשמנו שהן לא למדו היטב קריאה של מחקר.

המלצות הכרחיות

- חשוב שההנהלה תקצה תקציב לפיתוח מחקר בכלל ומחקר בגיל הרך בפרט.
- חשוב שהמכללה תקצה תקציב לצורך להשתתפות הסגל בכנסים ארציים ובין לאומיים, תמיכה בכתיבה, ביצוע ניתוחים סטטיסטיים וכד'.
• חשוב לפנות למרצים במסלול זמן למחקר.
- כדי שהסטודנטיות תוכלנה להשתלב בעתיד בלימודים אקדמיים מתקדמים, יש לקדם את הבנת המחקר שלהן, יכולת הקריאה הביקורתית ויכולת הכתיבה האקדמית.

פרק 4 : סיכום המלצות

המלצות הכרחיות:

- על ההנהלה לדאוג לשילוב סגל חוקר בגיל הרך ולעודד את סגל המסלול הקיים לחקור.
- להגדיל את התמיכה במחקר של חברי סגל הגיל הרך, הן בתקציבי מחקר והן בתנאים הנדרשים לצורך ביצוע מחקר (לדוגמה, שעות ייעודיות למחקר, ליווי חוקרים מתחילים על ידי חוקרים מנוסים).
- לצד הפן המעשי הבולט בהכשרה יש להתייחס הן במטרות ההכשרה והן בתכנית הלימודים במסלול לרובד התיאורטי והמחקרי.
- לגייס סגל בעלי תואר שלישי בגיל הרך.
- לדאוג במסגרת המכללה לתת למרצים דיסציפלינאריים הכשרה מובנית ומתוגמלת בנושא הגיל הרך.
- לבסס חברי סגל ליבתי (מרצים בתחום הגיל הרך ומרצים דיסציפלינאריים) אשר מקדישים את מירב זמנם לעבודה במכללה.
- לדאוג למיסוד והעמקת הקשר בין סגל הגיל הרך למרצים הדיסציפלינאריים.
- לדאוג ליצירת תיאום בין תכני הקורסים ומניעת חזרתיות של תכנים.
- ליצור רצף מתאים בין הקורסים (לדוגמה, שיטות מחקר לפני סמינריון).
- להקטין את מספר הסטודנטיות בכיתות בקורסים הדיסציפלינאריים.
- להוסיף קורסים או לחלופין לדאוג שהתכנים הבאים יקבלו מענה בקורסים קיימים: התפתחות רגשית חברתית, עבודה עם הורים, ניהול גן וניהול מסגרות חינוכיות לידה עד שלוש.
- לדאוג לחיזוק הידע של הסטודנטיות בקריאת מחקר וחיפוש מידע עדכני.
- לוודא שהמקורות בסילבוסים עדכניים.
- לדאוג לכך שהלימודים הדיסציפלינאריים יהיו מותאמים לגן.
- לדאוג לכך שבמסגרת ההתנסות ובהערכת הסטודנטיות יבואו לידי ביטוי גם היבטים ייחודיים של עולם הגן מעבר להוראה (לדוגמה, משחק בין ילדים, פעילות חופשית בחצר, קשר עם הורים, התמודדות עם עימותים בין ילדים).
- לחשוף את הסטודנטיות למגוון גישות חינוכיות לגיל הרך (מעבר לגישות המקובלות במשרד החינוך).
- חייבים לקבוע רף כניסה שמתאים ללימודים גבוהים. אם משאירים רף נמוך אז יש הכרח ללמד ברמה המאוד מעשית וקשה ללמד ברמה אקדמית גבוהה ו/או לדרוש מהסטודנטיות תוצרים אקדמיים גבוהים.
- התאמת מספר הסטודנטים לגודל הכיתה.
- חשוב שההנהלה תקצה תקציב לפיתוח מחקר בכלל ומחקר בגיל הרך בפרט.
- חשוב שהמכללה תקצה תקציב לצורך להשתתפות הסגל בכנסים ארציים ובין לאומיים, תמיכה בכתיבה, ביצוע ניתוחים סטטיסטיים וכד'.
- חשוב לפנות למרצים במסלול זמן למחקר.

- כדי שהסטודנטיות תוכלנה להשתלב בעתיד בלימודים אקדמיים מתקדמים, יש לקדם את הבנת המחקר שלהן, יכולת הקריאה הביקורתית ויכולת הכתיבה האקדמית.

המלצות רצויות :

- מומלץ שהנהלת המכללה תכלול חוקרים שיובילו את קידום התחום במכללה.
- הנהלת המכללה קשורה מאוד למשרד החינוך. שיתוף הפעולה מעולה אך רצוי ליצור גם נפרדות מסוימת מהמשרד כדי שלמסלול יהיו יותר חזון ויעדים עצמאיים.
- כדאי לשקול יצירת נוהל מסודר של הפחתת שעות הוראה למרצים חדשים הנקלטים במכללה.
- במסגרת התיאום בין הקורסים העיוניים להתנסות המעשית, יש לשלב בקורסים התיאורטיים נושאים שעולים כמרכזיים בהתנסות המעשית כמו קשר עם הורים, התפתחות רגשית-חברתית, ילדים ומשפחות מרקע מגוון (כולל ילדים ממיצב חברתי-כלכלי נמוך, ילדים בסיכון).
- לדאוג לכך שהלימודים יפרשו בפני הסטודנטיות יריעה רחבה של נושאים, גישות ומחקרים בגיל הרך מעבר לאלה שמוצגים בתכנית הלימודים של משרד החינוך.
- כדאי לערוך מעקב שיטתי אחרי בוגרי ובוגרות התכניות, ולקשור אותם למכללה באמצעות השתלמויות וכינוסים. מעקב זה יכול גם אסוף נתונים על העסקת בוגר.
- הקמת מסגרת גנית בצמוד למכללה.
- ליצור מרחבי עבודה אישיים למרצים ולמדריכים הפדגוגיים.
- לדאוג לאיזון בעומס העבודות והמבחנים המוטל על הסטודנטיות בין הסמסטרים השונים.
- להפחית עומס שיעורים ולהעמיק בדרישות לגבי איכות תוצרי הלמידה.
- לדאוג להערכה מגוונת של הקורסים וההתנסות.

על החתום:

ד"ר אביבה סברדלוב

פרופ' דורית ארם- יו"ר

ד"ר יאיר זיו

פרופ' צ'ארלס גרינבאום

פרופ' יעקב יבלון

פרופ' מרגלית זיו

פרופ' מיכל פרלמן

ט' סיון, תשע"ו
15 יוני, 2016

לכבוד
פרופ' דורית ארם
בית הספר לחינוך
אוניברסיטת תל-אביב

פרופ' ארם הנכבדה,

המועצה להשכלה גבוהה שמה לה למטרה לשפר ולהבטיח את המשך המצוינות והאיכות של ההשכלה הגבוהה בישראל, בין השאר באמצעות תהליכי הערכה שוטפים של תחומי לימוד במוסדות האקדמיים.

בהמשך להחלטתה מיום 9.6.2015 הקימה המועצה להשכלה גבוהה ועדת הערכה שתבחן את תכניות הלימודים להכשרת עובדי הוראה בתחום הגיל הרך במכללות האקדמיות לחינוך.

במסגרת עבודתה מתבקשת הוועדה:

1. לבחון את דו"חות ההערכה העצמית של המוסדות המקיימים תכניות לימודים בתחום זה.
2. לערוך ביקור בכל אחד מהמוסדות המוערכים.
3. להגיש למועצה להשכלה גבוהה דו"חות **פרטניים** ביחס לכל מוסד ומוסד ובו ממצאי הוועדה, מסקנותיה והמלצותיה.
4. להגיש למועצה להשכלה גבוהה דו"ח מסכם המתייחס באופן **רוחבי** להכשרת המורים בתחום הגיל הרך בישראל.

אני מודה לך על הסכמתך לקחת חלק במשימה חשובה זאת, ושמחה בזאת למנות אותך לכהן כיו"ר וועדת הערכת האיכות.

הרכב הוועדה יהיה כלהלן:

פרופ' דורית ארם - יו"ר, פרופ' צ'ארלס גרינבאום, ד"ר יאיר זיו, פרופ' מרגלית זיו, פרופ' מרים מבורך, ד"ר אביבה סברדלוב, פרופ' מיכל פרלמן.

גבי תמר מעגן אפרתי תרכז את עבודת הוועדה.

פרטים לגבי פעילות הוועדה וסמכויותיה מופיעים בנספח המצורף.

אני מאחלת לך ולוועדה עבודה פורייה והצלחה רבה.

בברכה,

ד"ר רבקה ודמני (שאומן)
סיו"ר
המועצה להשכלה גבוהה

מצ"ב : נספח לכתב המינוי

העתק :
ד"ר ורדה בן-שאול, סמנכ"ל הערכת איכות, מל"ג
גבי תמר מעגן-אפרתי, רכזת הוועדה, האגף להערכת איכות, מל"ג

נספח 2: מפגש עם הוועדה להערכה עצמית של הכשרת עובדי הוראה לגיל הרך

במכללה האקדמית לחינוך תלפיות – 14/11/16

שעות	הגורם עמו נפגשים	שמות המשתתפים
9:00-9:30	מפגש פתיחה: הנהלת המוסד (ללא ראש התכנית)	פרופסור רקובר, בני בהגון, קותי אורן, אשרה דויטש, מרים נוימאיר,
9:30-10:15	ראש התכנית/מסלול	מיכל שרייבר
10:15-11:00	סגל ליבתי המלמד בתכנית	רובין אסנת, מלר ורדה, עדי שור, אריאלה זייצ'יק, אשרה דויטש, דליה דן, יעל שרון, מרים נוימאיר
11:00-11:45	מדריכים פדגוגיים	אשרה דויטש, סיגלית אטיאס, ורדה מלר, כוכבי יפעת, שיר יסמין, מזי פרי הלוי, דויטש אושרה
11:45-12:30	סטודנטים וסטודנטיות	
12:30-13:30	ארוחת צהריים (פגישה סגורה של הוועדה)**	
13:30-14:15	חלון זמן פתוח – (פעילות לבחירת המחלקה***)	עידית פסטרנק – על הכניסה להוראה דליה דן – סיפור ובמה נעמי מגיד – תכנית המצויינות
14:15-15:00	בוגרים ובוגרות	
15:00-15:15	הפסקה	
15:15-15:30	מפגש סיכום: הנהלת המוסד והתכנית	פרופסור רקובר, בני בהגון, קותי אורן, אשרה דויטש, מרים נוימאיר, מיכל שרייבר
15:30-16:15	ישיבה פנימית של הוועדה	